

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДИСБАЛАНС У ПРОЦЕСІ КОМУНІКАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку мовознавства функціональна роль комунікації та комунікативних засобів набуває особливої теоретичної та методологічної актуалізації в рамках соціально-практичного розвитку лінгвістичної науки. В сучасному контексті лінгвістичних вчень комунікація є предметом дослідження різних предметних сфер та різних концептуальних рівнів: філософського, соціологічного, культурологічного, кібернетичного, політологічного, психологічного, соціобіологічного, лінгвістичного [2: 108]. Безпосередньою умовою, що визначає актуальність дослідження комунікації та засобів здійснення комунікації, є абсолютне залучення інформаційно-комунікативних технологій у всі сфери людської діяльності, що дає поштовх до розвитку існуючих та виникнення нових комунікативних структур і процесів.

Комунікативний напрямок у дослідженні комунікативних процесів має фундаментальні теоретичні, методологічні та практично-прикладні напрацювання, представлені в межах окремих концептуальних підходів, дослідницьких підходів різних наукових співтовариств [2: 108]. Проте варто відзначити, що провідну роль в плані теоретичної ідентифікації поняття комунікації відіграє розвиток інформаційно-орієнтованого суспільства та глобалізація комунікативних процесів і засобів, поширення впливу комунікації на усі сфери та рівні людської діяльності. І. Яковлев пов'язує становлення комунікації як самостійного об'єкта гуманітарних наук безпосередньо зі становленням кібернетики, інформатики, семіотики, математики та інженерних наук, що призвело до кристалізації окремих комунікативних теорій [5: 44-71]. Саме в цей період (XX ст.) відбулося найбільш чітке концептуальне оформлення поняття комунікації та його прикладна розробка, хоча проблеми комунікації піддавали аналізу ще в античні часи у концепціях Платона та Аристотеля. Комунікація як предметна сфера досліджень почала свій розвиток у 30-тих рр.. XX ст.. в американських та західноєвропейських університетах, діяльність яких відрізнялась увагою до комунікативних технологій та методики підготовки фахівців у сфері комунікації.

Прагматичний аспект комунікативної теорії активно досліджується сучасними лінгвістами та вивчаються закономірності комунікативного категорійного апарату. Поняття комунікації та її компонентів розглядається такими вченими як Т. ван Дейк, Дж. Ліч, Е. Клюєв, А. Кібрик, В. Красних, А. Загнітко, Ф. Бацевич, Е. Селіванова, Г. Почепцов [3: 28]. У більшості досліджень поняття комунікації є синонімічним спілкуванню. У традиційному трактуванні комунікація розуміється як категорія організації мовлення.

Комунікація стає найважливішим механізмом становлення індивіда як соціальної особистості, провідником настанов даного соціуму, які, у свою чергу, формують індивідуальні і групові настанови. Комунікація є засобом корекції асоціального прояву індивіда або групи. Оскільки комунікація – це соціальний процес, вона формує суспільство у цілому, виконуючи у ньому функцію зв'язку [1: 233].

Визнання регулятивної функції як основної дозволяє стверджувати, що мова є інструментом впливу на свідомість (колективну чи індивідуальну). Комунікація є формою здійснення регуляції: вплив на свідомість є неможливим без передачі регулятивно призначеної і організованої інформації.

Учасники комунікації взаємодіють з метою регуляції свідомості або поведінки партнера спілкування шляхом застосування вербальних або/та невербальних засобів. Досягнення мети комунікантами під час комунікативного акту може призвести до втрати одним із партнерів спілкування психологічного балансу. З точки зору психології це – стан душевного благополуччя, який характеризується відсутністю хворобливих психічних проявів і забезпечує адекватну умовам дійсності регуляцію поведінки й діяльності. Психологічний баланс обумовлюється психологічним комфортом – станом душевної рівноваги. Ключовим у описі психологічного балансу є гармонія/врівноваженість між різними аспектами самовираження людини: тілесними й психічними, інтелектуальними й емоційними та ін.[4: 26-31]

В межах нашої лінгвістичної розвідки вважаємо доцільним розглядати психологічний баланс/дисбаланс через план його вираження учасником комунікації: як сукупність вербальних та/або невербальних комунікативних засобів, що застосовуються для експлікації емоційного та психічного напруження. Зазначені комунікативні засоби характеризуються категоріями експресивності, емотивності та оціночності. В свою чергу вербалізація психологічного дисбалансу також є засобом регуляції поведінки та свідомості партнера комунікації.

Отже, поняття комунікації позначає не лише технічний обмін інформацією, але й досить широкий спектр впливу на свідомість співбесідника, метою якого є регуляція поведінки, діяльності та свідомості співбесідника згідно уявлень суб'єкта мовлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Горелов И. Н. Коммуникация / И. Н. Горелов // Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – С. 233.

2. Левічева О. С. Компонентна структура системи сучасної комунікації: диференціація понять [Текст] / О. С. Левічева // Коммуникативные исследование / гл.ред О.С. Иссерск. – Омск, Россия, Вип.1. – С.28-41

3. Романенко Є. Теоретико-методологічна ідентифікація поняття комунікації у контексті сучасних дослідницьких підходів. – Збірник наукових праць. – 2012. – С. 108–115
4. Філімончук А. В. Психологічні чинники порушення психічного здоров'я дитини / Психологія. – №6, 2006. – С. 26–31.
5. Яковлев И. П. Ключи к общению / И. П. Яковлев // Основы теории коммуникаций [Тест]. – СПб. : «Авалон», «Азбука-классика», 2006. – С. 44–71.